

L'edició d'aquest llibre ha comptat amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Cultura

Dibuixos: Marta Altés
Correcció: Juli Jordà
© Hereves de Maria-Mercè Marçal, 2014
© Tria i presentació: Jaume Subirana i Ortín
© Andana Editorial
Av. Aureli Guaita Martorell, 18
46220 Picassent
andana@andana.net
www.andana.net
Tel. 962 484 382

Imprès a la UE
1a edició: gener de 2015
2a edició: gener de 2023
ISBN: 978-84-943130-7-3
Dipòsit legal: V-89-2015

Prohibida la reproducció,
distribució, comunicació pública o
transformació d'aquest llibre sota
cap forma ni per cap mitjà sense
l'autorització escrita de l'editor. Si
necessiteu fotocopiar o escanejar
algun fragment d'aquesta obra
podeu adreçar-vos a Cedro (www.
conlicencia.com; 91 702 19 70 / 93
272 04 47). Tots els drets reservats.

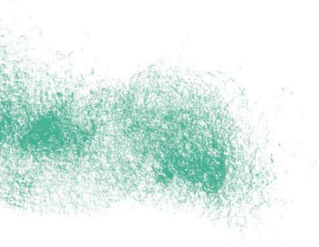

vagódeversos

Tan petita i ja saps...

Maria-Mercè Marçal
dibuixos de **Marta Altés**

Tria i presentació de **Jaume Subirana**

Com és d'alta la paret

Recordo com si hi fos ara que a l'enterrament de Maria-Mercè Marçal a Ivars d'Urgell, l'estiu de 1998, una impressionant puiladissa d'ocells omplia l'església a través de la megafonia i no deixava començar a parlar els oficiants. Així és la poesia quan és de bo de veres: inesperada, abassegadora i difícil d'oblidar. Així eren també els versos d'aquella dona nascuda el 1952 a Barcelona, però que sempre deia que era d'Ivars, al Pla d'Urgell, la terra de la seva infantesa amb els pares en un mas. Llavors va anar a estudiar primer a Lleida i després a Barcelona, i aquí acabaria llicenciant-se en Filologia Clàssica i va ser una de les integrants del grup de poetes joves que reivindicava J. V. Foix i Joan Brossa i que creà i sostingué Llibres del Mall. A tot això ella hi afegí la recerca de la tradició poètica pròpia en clau femenina (via Maria Antònia Salvà, Clementina Arderiu, Rosa Leveroni, Maria Beneyto, Montserrat Abelló) i el gran corrent de la poesia internacional de primer rengle escrita per dones, de Sylvia Plath, Adrienne Rich o Anne Sexton a les russes Akh-màtova i Tsvetàieva, la poesia de les quals col·laborà a traduir al català.

Maria-Mercè Marçal era ben jove quan va publicar, el 1977, el seu primer llibre, *Cau de llunes*, que havia guanyat el premi Carles Riba de poesia l'any anterior, i aquells versos i els que vingueren tot seguit (*Bruixa de dol* és de 1979) la convertiren aviat a ella mateixa en una baula nova i ferma de la cadena de les diverses tradicions que resseguia. La seva imaginació original i potent, la gràcia amb què usava la tradició popular (com ho havien fet abans Lorca o Garcés), el compromís amb la llengua, amb el país i amb la causa de les dones, la curiositat i el bon gust literaris van anar fent-ne no només la millor poeta catalana del segle xx, sinó un dels noms imprescindibles de la nostra literatura moderna, i alhora una autora seguida i llegida, amb llibres que continuen sent reeditats, espectacles i recitals dedicats a la seva memòria, assaigs sobre la seva obra i una Fundació Maria-Mercè Marçal dedicada a estudiar i a difondre la seva figura.

Per a aquest llibre de la col·lecció «Vagó de Versos» hem triat poemes provinents dels diversos reculls de l'autora. Volíem mostrar les diferents maneres poètiques de dir que tenia, i també reflectir, si fos possible, la persona vital, oberta, generosa i tenaç que va ser. Una persona –discreta, navegant sovint contracorrent– apreciada en vida amb una rara unanimitat per la gent que la coneixia, i a hores d'ara també una figura en qui, en el moment de fer balanç (com passa en altres casos simptomàtics:

Montserrat Roig o Ovidi Montllor, per exemple), individu i obra se sumen i es multipliquen alhora.

Per obrir *Tan petita i ja saps...* hem triat una de les «divises» en què la poeta escriu el seu nom amb guix (com la canalla quan juga i quan aprèn) a sota d'un pany de cel; n'hi ha una altra que s'ha fet més famosa en què Marçal agraeix a l'atzar tres «dons» (haver nascut dona, de classe humil i en un país oprimat) que molta gent interpretaria com a dificultats o discriminacions, però que ella, amb la seva vida i amb la seva obra, va saber convertir en trets d'identitat i en pedres basals (també en pedres fogueres) de la seva trajectòria. En un altre dels poemes escollits (el que dona títol al recull, esplèndidament musicat per Jabier Muguruza), Marçal s'adreça a una nena (la seva filla, o ella de petita, o el record de la nena que ha estat qualsevol de les seves lectores) i li parla de la paret que de ben segur s'ha trobat al davant i que no pot saltar, però que ella voldria ajudar-la a superar fent-li esqueneta: ajupint-se i parant l'esquena perquè la nena hi pugui al damunt... De tot això, en són plens aquests versos: de nenes, de parets, d'avisos, de ganes d'ajudar i de compartir, del delit de jugar i de saltar.

Fa molts anys, el 1935, abans de la guerra que devastà el nostre país, un altre gran poeta, Josep Carner, escrivia en un article titulat «Universalitat i cultura»: «La manera que té l'arbre de riure's de la tàpia que tanmateix el defensa és de branquejar

per damunt del camí, com si diguéssim a tot cel». La poesia de Maria-Mercè Marçal és avui un dels nostres arbres, i ha crescut i continua creixent i branquejant per damunt de tantes parets que ens envolten i no sempre ens defensen. Ompliu-vos-en les mans, d'aquest arbre.

Jaume Subirana

Poemes
Maria-Mercè
Marçal

Divisa

Emmarco amb quatre fustes
un pany de cel i el penjo a la paret.

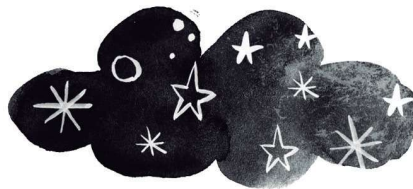
Jo tinc un nom
i amb guix l'escric a sota.

Les xiquetes del meu poble...

Les xiquetes del meu poble
seuen en cadira baixa
i amb un davantalonet
i un drap tan llarg com un dia
sense pa-amb-xicolata,
si feien punt de cama,
si punt de cadeneta
o punt d'escapulari,
i cantaen allò
de «montañas nevadas».

Les dones del meu poble
de matinet al tros:
adés cullen patates,
adés arrenquen cebes
o aixafaen terrossos
o se'n van a fer herba
per als conills o duien
farinetes als cotxos
o segó a la feram,
o apedacen llençols
o passen agulletes

o suquen pa amb vi i sucre
per con tórnon de costura
les xiquetes del meu poble.

